

№59 (9842)

26 шілде,
сейсенбі
2022 жыл

Газет
1934 жылғы
10 қаңтардан
бастап шығады.

Жаңалаған

Ауданның қоғамдық-саяси газеті

Жаршысы

Ел жаңалықтары

80 мыңға жуық талапкер білім грантынан үмітті

80 мыңға жуық талапкер білім гранттарын тағайындау конкурсына қатысу үшін өтініш берген. Бұл туралы Ғылым және жоғары білім министрлігінің баспасөз қызметі мәлімдеді.

Айта кетейік, құжаттарды қабылдау 13-22 шілде аралығында жүргізілген болатын. Байқау нәтижелері 15 тамызға дейін жарияланады.

Үміткерлер арасында балдар теңдігі жағдайында басым құқыққа ие болатын 20 мыңнан астам адам бар. Олардың ішінде «Алтын белгі» иегерлері, халықаралық және республикалық олимпиадалардың жеңімпаздары, оқу үздіктері бар.

ҚР ҒЖБ Ұлттық тестілеу орталығының директоры Руслан Емелбаев быыл грант конкурсына құжаттарды қабылдау жоғары оқу орындарының қабылдау комиссиялары арқылы дәстүрлі форматта және виртуалды комиссиялар арқылы онлайн қабылданғанын айтады. Бірнеше жыл қатарынан талапкерлер ең көп сұранысқа ие оқыту бағыттары бойынша таңдауды өзгеріссіз жасап жатыр. Өтініштердің көпшілігі «Педагогикалық ғылымдар», «Инженерлік, өңдеу және құрылыс салалары», «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар» сияқты бағыттарға берілген. Қабылдау науқанының нәтижесіне сәйкес, болашақ мұғалімдер, тіс дәрігерлері және инженерлер арасында бір гранттық орынға ең үлкен конкурс болады.

Ведомство мәліметінше, биыл елімізде 154 мың талапкер Ұлттық бірыңғай тестілеуден өткен. ҰБТ қорытындысы бойынша шекті балды 103 мыңнан астам адам жинаған. Бұл қатысушылардың жалпы санының 67 пайызын құрайды.

6 айда 7,15 трлн теңге салық түскен

Биыл бірінші жартыжылдықта мемлекеттік бюджетке салық түсімдері бойынша жоспар 106,4 пайызға орындалып, 7,15 трлн теңге түскен. Бұл туралы Қаржы вице-министрі Ержан Біржановтың төрағалығымен өткен Мемлекеттік кірістер комитетінің алқа отырысында айтылды.

Жиында алғашқы алты айдағы республика бойынша мемлекеттік кірістер органдарының жұмысы қорытындыланып, екінші жартыжылдықта міндеттер анықталды және тапсырмалар берілді.

«2022 жылдың 1 жартыжылдығына мемлекеттік бюджетке салықтық түсімдер бойынша жоспар 106,4 пайызға орындалып, 7,15 трлн теңге түскен. Өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда мемлекеттік бюджетке салықтық түсімдер 2,3 трлн теңгеге көбейіп, 1,5 есеге өскен» делінген хабарламада.

Комитеттің мәліметінше, аталған кезеңде бюджетке 567,2 млрд теңге қосымша резерв түсімдері қамтамасыз етілген. Камералдық бақылау мен салық аудитінің тиімділігі 162,7 млрд теңгеге өскен.

2022 жылдың 1 жартыжылдығында мемлекеттік кірістер органдары салық және кедендік бағыттағы 9,9 млн мемлекеттік қызмет көрсеткен, оның ішінде 99 пайызы электронды түрде болған. Өткен жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда электронды қызметтер саны 1,9 пайызға өскен. Одан бөлек мемлекеттік кірістер органдарының Байланыс орталығына кеңес алу үшін хабарласқан азаматтардың 97 пайызы операторлардың жұмысына оң баға берген, – деді ведомство өкілдері.

Алқа мәжілісінің қорытындысы бойынша аумақтық департаменттерге сыбайлас жемқорлықпен күрес, бюджетке салық және кедендік түсімдер жоспарын орындау, сондай-ақ қосымша резервтер түсімін қамтамасыз ету жөніндегі жұмысты жалғастыруға тапсырма берілді.

Егінжай – 2022

Серіктестік жұмысында серпін бар

Жаз басталса, Сырдың аптап ыстығынан бөлек, бұрқыраған желі тағы бар. Бұған жергілікті халықтың да еті үйренген. Қалта телефонына күнделікті келетін ауа райына қатысты ескертпелерді елемейтініміз де соған байланысты. Дәл осындай күндердің бірінде аудандық маңыздағы ішкі жолды артқа тастап, күрежолмен жүйткіп келеміз. Бағытымыз – күн сайын түрленген Таң ауылы. Бұл ауылдың екінші тынысының ашылуына мемлекеттік қолдаудан бөлек жергілікті «Таң ЛТД» шаруа қоғалығының да қосқан қомақты үлесі бар.

Иә, «Елде болса, ерінге тиеді» деп жатамыз. Ал әлгі шаруашылықтың төрағасы бұл мақалды «Ерде болса, елге жетеді» деп өзгерткен. Тапқан табысын ауылдастарымен бөлісуді дәстүрге айналдырған Имамзада Шағыртаевтың қазір туған жерді түлету мақсатында қолға алған жобаларын тізе берсек, бір еңбекке жүк. Бастысы соның барлығы бүгінде бүтін бір ауылдың қажетіне жарап тұр.

Кабинетте отырып, күннің ыстығын сөз етеміз кейде, ал егіс алқабының басы бұл күндері аптап ыстық болатынын ауылда өскесін жақсы білеміз. Сондайда «дала дарабоздарының еңбегі өленсе» деп жатамыз іштей. Әрине оған көз келген төрағаның шамасы келе бермейді. Кейбірінде шама жеткенімен қысатын құрғыр пейіл тағы бар. Ал бұл мәселеге қатысты «Таң ЛТД» ЖШС еңбеккерлері бас қатырмайды. Себебі облыстық маслихат депутаты Имамзада Шағыртаев 2011 жылдан бері сала үздіктеріне темір тұлпар үлестіруді дәстүрге айналдырған. Былтырдың өзінде шаруашылық ұжымына 200 млн теңгеге жуық қаржылай сыйлық пен 6 суық темір тұлпар табысталғанын көзімізбен көрдік. Бұл – әрине ала жаздай еткен еңбектің өтеуі. Қазір серіктестік ұжымы қыс түссе, кетпенін ерте көктемге дейін мұзға қайрайтын көрінеді. Міне, қаржылай қолдаудың олар үшін үлкен шабыт өкенін осыдан-ақ аңғаруға болады.

Расында бұл Таңдағы еңбек адамда-

рының алдағы жұмысына үлкен шабыт беріпті. Бұған жыл сайын серіктестік жиған өнім көлемінің еселенгеніне қарап-ақ көз жеткізуге болады.

Жергілікті шаруашылықтың бүгінге дейінгі атқарған жұмысын әңгімеге арқау етіп, үлкен жолдың бойындағы Таңның да тұсына келіптіз. Көлікті оң жаққа ала бергеніміз сол еді, айнадай жол ауылға бір-ақ алып барды. Бұл көшенің бойындағы жарық бағаналарын да жергілікті шаруашылық орнатқанын жақсы білеміз. Ал кешкісін бұның ауылдың ажарын айшықтай түсері айтпаса да белгілі.

Қасымызда ауыл әкімдігінен біздің көлікке отырған бір қызметкер бар. Бұрыннан ат ізін салып жүргесін таңның бүгінгі тынысы маған таңсық емес, әрине. Алайда қасымдағы әріптесім алғаш келіп тұрған диқтан ауылды тағы бір аралап көруге бел будым. Өңірдегі қай нысанның тарихын сұрасаң да Имамзада Шағыртаевтың қолтаңбасы бар. Халықтың сұранысына ие ет өнімдерін дайындайтын алып цех, айнадай тегіс жолдар, оның жиегінде орналасқан жарық бағаналары, әр ішкі көшенің кіреберісіне орнатылған арқа, ауылдағы қосқабатты заманауи үлгідегі бөбекжай, спорт кешені, бәрі-бәрінде халық қалаулысы Имамзада ағамыздың қолтаңбасы жатыр. Бір сөзбен айтқанда, ауылына қарап, азаматын таныдық.

Негізгі бағытымыз ауылдағы аталған серіктестіктің егіс алқабы еді. Әкімдік қыз-

меткері жол сілтеп, өзі жұмысынан қалды. Қаражолда бұрқыраған шанды артқа тастап, біз де алқап қақпасынан әрі астық. Кіреберістегі қостың алдында қырықты өңсерген қос азамат отыр. Бірі былтыр ғана сабантойда темір тұлпар тақымдаған диқан болса, келесісі бригадир Төрмұрат Ахметов ағамыз екен. Аман-саулық сұрасып, Сыр салысы себілген алқапқа бір-ақ тарттық.

Негізінен шаруашылық 1500 гектарға жуық алқапқа күріш еккен. Ал Төрмұрат ағамыз басқаратын жұмысшы топ 800 гектар алқапқа жауапты. Оның 630 гектары – Сырдың басты дақылы. Барлығына «Лидер» сұрпы себілген.

Серіктестік ұжымы мұнда сәуір айының аяғында дән тастапты. Қазір тегіс алған күріштің шығымы жаман емес. Былтыр 75 центнерден орташа өнім алған жергілікті шаруашылықтың қамбасы биыл да астыққа толатын іспетті. Мұндағы бригадир Төрмұрат Ахметовтен бастап барлық диқанға күріштің күтіміне қажетті деректердің қай-қайсысы да таңсық емес. Атыз жиегіндегі цифрға толы қазықтың да өзіндік қызметі бар. Мәселен, күріш бас алғанға дейін су бірдің деңгейінен көтерілмейді. Ал дән жинағаннан бастап аяқ судың деңгейін диқандар екіге көтереді.

Негізінен шаруашылық мұнан өзге де күріштің күтіміне қатысты басқа да тәсілдерді қолдана алмай отыр. Соның бірі – күріштің тамырына ауа жіберу. 3 ай

суда тұрған Сыр салысының тамырына ауа берілмесе, ертең оның көбі құлайтын көрінеді. Ал бұл тәсілді жүзеге асыру үшін кемінде бір жеті уақыт керек. Дария суы сан құбылып тұрған шақта бригадирдің де тәуекелге барғысы жоқ.

– Бұрындары шімшіме болатын «Шір-кейлі» каналындағы су да бүгінде сан құбылып тұр. Мұндайда әлгіндей шаруаны жүзеге асыру қиын. Алайда мейлінше мол өнім алу үшін басқа да тәсілдерді қолданып жатырмыз. Бұрын аяқ судан мәселе жоқ кезде 3 ай мол суда күрішті ұстайтын едік. Оның бойы сарайып, уақыт өте бас алған күріштер құлағанға, өнім мол болады деп қуанған едік. Зерттей келе бұл тұжырымның қате екеніне көз жеткіздік. Қазір күрішті суда әр уақытта әрқалай ұстаймыз. Шығымы өздеріңіз көріп тұрғандай, – дейді бригадир Төрмұрат Ахметов.

Шыны керек, осыған дейін дала дарабоздарының еңбегін насихаттау мақсатында талай шаруашылықтың егіс алқабында болдық. Бірақ әлгіндей бойы цифрға толы атыз жиегіндегі қазықты осы бірінші көруіміз. Мұнан өзге де бригадир айтқан күріштің күтіміне қатысты тың тәсілдер жетерлік. Алайда ағамыздың өтінішінен кейін оның бәрін жайып салуды орынсыз деп білдік. Аймақтың басқа да аудандарынан тәжірибе жинау үшін шаруашылық өкілдерінің мұнда ағылатындай жөні бар екен.

Кенжетай ҚАЙРАҚБАЕВ

Бағдарлама игілігі

Мал баққанға бітеді

Мал бағу – атакәсіп. Осы орайда ауданымызға қарасты Жаңадария елді мекенінде жыл өткен сайын атакәсіпті арқау етіп, ризық-несібесін төрт түліктен көрген кәсіпкерлер саны артуда. Әрине қазақтың жанына жақын мал шаруашылығы қай кезде де кенже қалған емес. “Естіген – өтірік, көрген – шын” демекші, біз де Жаңадария ауылының мал баққан шаруаларымен кездесіп, кәсіптерімен танысуды жөн көрдік.

Жандос ЖАЗКЕН

Солардың қатарында Зеңгібаба тұқымын бағып-қағып өсіруді кәсіп еткен ауыл тұрғыны Талғат Алтайұлы да бар. Ауыл әкімі Асхат Есқалиевтың бастауымен “Нұртер” шаруа қоғалығына ат басын бұрдық. Жайылымдық жер ауылдан 5-6 шақырым жерде орналасқан өкеш басында қара үй тігілген өсік алдында жылқы байланып, самаурын түтіні будақтаған көрмет ауылдың көрінісіне тап болдық. Алдымыздан «Ассалаумағалейкум» деп ойын баласы жүгіріп шығып, дереу айқайлап ағасын шақырды. Біз болсақ айналадағы көріністі суретке түсірумен әлектіз. Қара үйден бір жас жігіт шықты, біздің пайымдауымызша малға қарап отқан осы кісі секілді. Біз де мал жайдың шаруасын сұрауды бастап кеттік.

Осыдан 5 жыл бұрын 2 млн теңге несие алып, жұмысын бастаған Талғаттың кәсібі бүгінде отбасылық бизнеске айналған. «Мал баққанға бітеді» деген тәмісінді ұстанған ол жақында мал шаруашылығын

дамытудың кешенді бағдарламасы аясында тағы да 11 млн теңге несие алып, 40 бас ірі қараны жайылымға жіберген. Әрине кейіпкеріміз ата кәсіпке бала кезінен бейімділігін танытқан. Әкесіне қолғанат болып, ауылда өскесін болар, оған бұл шаруаның қыр-сыры мәлім. Жас болса да еңбексіз ештеңе болмайтынын Талғат ерте байыптапты. Сондықтан болар, Жаңадариядай ауылда туып-өсіп, мал бақтауды үлкен қателікке санап, болашақта мал басын көбейтіп, ірі қара тұқымын асылдандыруды мақсат етіп отыр.

– Ағамның, жалпы отбасымының үлкен қолдауымен осы кәсіпке келдім. Қазір 70 гектар жайылымдық жерім бар. Мал азығынан ешқандай қиыншылық жоқ, күнне аздаң, кешке сауын сиырды назардан бір өткізіп, жайылымы мен жемін қадағалаймын. Әрине мал қойды болуы үшін қаражай жайлы, азығы құнарлы болуы шарт. Сонда ғана мол өнімге қол жеткізуге мүмкіндік бар. Мен

үшін кәсібім өмірге деген құлшынышымды оятады. Өйткені өзгелердей жай ет өткізіп келмейді. Керісінше әрбір ірі қараның салмағын екі есе көбейтуді көздеймін. Сонда ғана нағыз еңбегімнің дәмін татып, ісіме көңілім толады. Бір өтеген-айы, ауыл тұрғындарындағы мал тұқымы азып кеткен. Асылтұқымды бұқа жоқ, болса бірлі-жарымында ғана бар. Бірақ шүкір, барға қанағат етеміз, – дейді кәсіпкер.

“Еңбегі көптің өңбегі көп” деген мақал тура Талғатқа айтылғандай, олай деген себебіміз аула маңына бау-бақша дақылдарын егіп, қыстық азығын да осы киелі жерден дәмеліп отырғанды құп көреді. Бақшада қауын-қарбыз, қияр, қызанақ және тағы басқа көкөніс орналасқан. Қауын-қарбыз түйнектеп, толық пісетін уақыты да жақындаған. “2-3 жылда ауылда Төкеңнен асқан бай адам болмайды” деп арқасына қағып қояды ауыл әкімі. Әрине болатын ел бірін-бірі батыр дейді. Асыкеңнің бұл сөзін де үлкен қолдау бар өкенін дереу түсіндік.

– Еңбек етемін деген адамға қашанда жұмыс табылады. Мал күтіміне баса мән берілсе, мол өнім алуға болатынын айтып келеміз. Шаруалардың өндірген өнімдерін өткізуде, мал азығын дайындауда, материалдық-техникалық жабдықтауда, мал басы өнімділігін жетілдіруде, қаржылай мемлекет тарапы арқашан көмек беруге дайын. Оның бір дәлелі қазір қаладан ауылымызға мал бағамын, еңбек өтемін деп көшіп келіп жатқан тұрғындар саны артты. Әрине Жаңадарияда мал шаруашылығының қарқынды дамуы ауылда жаңа жұмыс орындарын ашуға, ауыл тұрғындарының әл-ауқатының артуына, қалаға көші-қон легінің тежелуіне айтарлықтай оң ықпал етер еді, – дейді елді мекен өкімі.

«Еңбек еткенге бақыт басын иеді» деген қазақ. Ал Талғаттың мақсаты – айқың межесі – биік. Оған біз осы сапарымызда толық көз жеткіздік.

6 айда 1383 жаңа жұмыс орны ашылған

– *Қанат Шамшатұлы, жалпы ауданда халық саны қанша, оның қаншасы экономикалық белсенді болып табылады? Жалағаштық жұмыссыз азаматтардың екі қолға бір күрек табуына нендей шаралар қолға алынып жатыр? Алдымен әңгімемізді осыдан бастасақ...*

– Халық саны көбейген сайын тұрақты жұмыс орындарын ашу біздің негізгі мақсат-міндеттеріміздің бірі болып табылады. Оның үстіне Президент осыған дейінгі тапсырмасында жастарды да жұмыспен қамтуды на- зардан тыс қалдырмау қажеттігін қаперге салған болатын. Ауданда Мемлекет басшысы тапсырмаларынан туындайтын мақсат-мін- деттерді жүзеге асыруда біршама жобалар қолға алынуда.

Сіздің сауалыңызға келсек, жалпы Жала- ғашта халық саны 35 374 адамды құрайды. Оның ішінде экономикалық белсенді халық саны 14 947, ал жұмыспен қамтылған халық саны 14 192-ге жетіп отыр. Оның ішінде жал- дамалы қызметкерлер 9 372 болса, өздері жұмыспен қамтылған халық 4820-ға жетті. Ал ауданда жұмыссыздар саны – 755.

– *Жаңа сіз айтып отырған жұмыс- сыздар аудан халқының қанша пайызын құрайды? Ал Президент тапсырмаларынан туындайтын мақсат- міндеттердің негізгісі өңірлерде бос жаңа жұмыс орындарын ашу екенін сіз де жақсы білесіз. Бұл бағытта қандай жобалар қолға алынуда?*

– Жалпы Жалағашта жұмыссыздық деңгейі 5,1 пайызға жетіп отыр. Олардың ішінде жастар арасындағы жұмыссыздық деңгейі 4,5 пайызды құрайды. Биыл 2 420 жаңа жұмыс орнын ашу жоспарланған болатын. Оның ішін- де 1 342-сін тұрақты жұмыс орны ету көздел- ген. Ал 1 078-і маусымдық жұмыс болып табы- лады.

– *Алағашқы алты айда бұл меженің қан- ша пайызы орындалды, жыл аяғына дейін жоспарланған мақсат-міндетті толық орындауға мүмкіндік бар ма?*

– Шілде айына дейін 1 383 жаңа жұмыс орны ашылды. Оның 637-сі тұрақты жұмыс орны болып табылады. Ал 746-сы – маусымдық жұмыс. Жыл басынан бері ауыл шаруашылық саласы бойынша 351 жаңа жұмыс орны ашыл- са, бұл көрсеткіш экономикалық қызметтің

басқа салаларында 153-ті құрайды. Бірінші жартыжылдықта көтерме және бөлшек сауд- а орындарында 69, көлік және қоймалау бойынша 42, денсаулық сақтау және әлеуметтік қызмет төңірегінде 1, білім саласы бойынша 7, өнеркәсіп саласында 10, құрылыс саласында 4 жұмыс орны ашылған.

– *Ауданда кәсіпкерлікті дамыту жөнін- дегі 2021-2025 жылдарға арналған ұлттық жобаның орындалуы қалай?*

– Жалпы ауданда 6 айда 1 409 адам халықты жұмыспен қамту орталығына хабар- ласқан болатын. Оның ішінде 1 259 адам, яғни алғашқы жартыжылдықта орталыққа ха- барласқандардың 89,3 пайызы бағдарламаға қатысушылар құрамына енгізілді. Нәтижесінде әлеуметтік жұмыс орындарына 30, жастар практикасымен 144, қоғамдық жұмысқа 652, ұрпақтар келісімімен 3, алғашқы жұмыс орнына 6, күміс жас жобасымен 9, тұрақты жұмысқа 414 адам орналасты. Сондай-ақ бір адам қайтарымсыз грантқа ие болды.

Халықты жұмыспен қамту және еңбек рес- сурстарының тиімділігін арттыру бойынша мемлекеттік қолдау шаралары әлі де көрсетіле береді. Бұл бағытта 1 023,8 млн теңге қаржы қаралған. Енді барлығы 1 376 адамды жұмыспен қамту жоспарланып отыр. Қазірдің өзінде 845 адам жолданды. Қысқа мерзімді оқуға 13,4 млн теңге қаралып, оған 45 адамды жұмылдыру межеленіп отыр. Бұйыртса, қысқа мерзімді оқу тамыз-қыркүйек айларында басталады. Мұнан бөлек мемлекеттік грантқа қаралған қаржы 283,2 млн теңгені құрайды. Енді 231 жергілікті тұрғынды қайтарымсыз қаражатпен қамтамасыз етуді күн тәртібіне қойып отырмыз. Бұл бағытта ел тайқазанынан 109 млн теңге, Ұлттық қордан 174,2 млн теңге қаралып отыр. Жаңа бизнес-идеяларды іске асыруға арналған мемлекеттік грантқа келсек, былтыр «Бастау-Бизнес» жобасы бойынша оқуын аяқтаған 1 адам мал шаруашылығы бағытында комиссияның оң шешімін алып, 1 млн 225,2 мың теңге қайтарымсыз қаржылай қолдауға ие болды.

– *Әлеуметтік жұмыс орындарына қайта оралсақ, бұған қанша қаражат қаралды? Олар қанша уақытқа дейін жұмыс жасай алады? Қоғамдық жұмыспен жыл басынан бері қанша адам жұмысқа орна- ласты? Жастар практикасының жала-*

ааштық жастар игілігін көріп жатыр ма?

– Әлеуметтік жұмыс орындары бойынша жұмыссыздар 12 ай, яғни жыл аяғына дейін жұмыспен қамтылады. Жалақының 35 пайы- зы жұмыспен қамту орталығы арқылы суб- сидияланады, ал қалған 65 пайызын жұмыс беруші төлейді, әрі қарай тұрақты жұмысқа орналастырады. Бұл бағытта ел тайқазанынан 17,9 млн теңге бөлінді. Жоспар бойынша 35 адамды жұмыспен қамту көзделсе, бүгінге дейін 13 жұмыс берушіге 30 адам жолданып, 4,7 млн теңге жұмсалды.

Жаңа сіз айтып отырған Жастар прак- тикасына келсек, жалағаштық жастар оның игілігін көріп отыр деп айта аламын. Бұл бағытта қаралған қаржы 232,9 млн тең- гені құрайды. Оның 90 млн теңгесі ел қа- зынасынан, облыстық бюджеттен 10,6 млн теңге, Ұлттық қордан 132,2 млн теңге қаралып отыр. Жоспар бойынша 219 адамды жұмыспен қамту көзделген болатын. Бүгінгі күнге дейін барлығы 144 адам жастар практикасына қатысушы болып табылады. Оның 106-сы – 2021 жылдан бастап жолданған тұлғалар, олардың жұмыспен қамтылуына 41,9 млн теңге қаражат қаралды. Ал жыл аяғына дейін 306 жалағаштық жасты жұмыспен қамту жо- спарланып отыр.

Қоғамдық жұмыстарға келсек, бұл бағыт- қа қаралған қаражат көлемі 437 млн теңгеге жетіп отыр. Оның 21,5 млн теңгесі ел тай- қазанынан, жергілікті бюджеттен 40 млн теңге, Ұлттық қордан 375,5 млн теңге бөлініп отыр. Қоғамдық жұмысқа жыл басынан бері 652 адам жолданып, 29 адам мерзімінен бұрын аяқтады, ал олардың 17-сі тұрақты жұмысқа орналасты. Бүгінгі күнге 106,6 млн теңге қаржы жұмсалды, ал жыл аяғына дейін тағы да 165 адамды қоғамдық жұмыспен қамту жо- спарланып отыр.

– *Бағана сіз айтқан жұмыспен қамтыл- ғандардың басым бөлігі мемлекеттік қол- даумен екі қолға бір күрек тауыпты. Ал мемлекеттік қолдау шараларынсыз біз- де ашылған жұмыс орындарының үлесі қанша? Бұл бағытта да әлгіндей жыл ба- сынан орындалуы тиіс межелеріңіз бар ма?*

– Әрине бар, жоспар бойынша жыл аяғына дейін ауданда мемлекеттік қолдау шара- ларынсыз 800 адам жұмыспен қамтылу қажет

болса, бүгінгі күнге дейін 414 адам жұмысқа орналасты. Бұл жыл аяғына дейінгі межеміздің 51,7 пайызын құрайды. Кент және ауылдық округ әкімдерімен бірлесе жұмыс атқару барысында шаруашылықтармен және жеке кәсіпкерлерде тіркелмей жұмыс жасап жатқан жұмыскерлерді «Еңбек КЗ» порталы арқылы жариялатып, Жұмыспен қамту орталығы арқылы тұрақты жұмыстарға орналастыру да өз жемісін беріп жатыр. Десе де бұл межені орындауда төмен көрсеткіштерге ие елді мекендер де жоқ емес. Олардың алғы шебін Мәдениет, Жанаталап ауылдық округтері мен Жалағаш кенті құрайды. Керісінше жоғары көрсеткішке ие елді мекендер де жоқ емес. Олардың қатарында Таң, Бұқарбай батыр және Мырзабай ахун ауылдық округтері бар.

Алағашқы жұмыс орнына кімдер қатыса алады, бұл бағытқа қанша қаражат қарал- ды? Былтыр алағашқы жұмыс орнымен қанша адам екі қолға бір күрек тапты? Биыл алағашқы алты айда оның қанша жа- лағаштық игілігін көрді?

– Алғашқы жұмыс орнына зейнетақы жар- насы жүрмеген 29 жасқа дейінгі жастар қа- тыса алады. Жалпы қаралған қаражат 18,7 млн теңгені құрайды. Оның ел қазынасына 7,4 млн теңгесі тиесілі болса, Ұлттық қордан 11,3 млн теңге бөлінді. Жоспар бойынша 20 адамды жұмыспен қамту межеленген. Былтырдан бері жалғастырушы 4 адамға 1,9 млн теңге төленді. Ал биыл алғашқы жартыжылдықта 6 адам жұмысқа жолданды. Ұрпақтар келісімі шартына оқу аяқтағанына 2 жыл өтпеген, 29 жасқа дейінгі жастарды зейнеткерлік жасқа жақындаған қызметкердің орнына 6 айын жұмыспен қамту орталығы арқылы жолданып, қаржысы төленеді. Содан соң 12 ай тұрақты жұмысқа орналастыру қажет. Оны жүзеге асыру үшін ел қазынасынан 3,7 млн теңге бөлінді. Жоспар бойынша 10 адамды жұмыспен қамту межеленсе, бүгінгі күнге дейін 3 жұмыс берушіге 3 адам жолданып, 811,9 мың теңге төленді.

Күміс жас жобасының да өз мақсаты бар. Мәселен, онымен зейнеткерлік жас алдындағы тұлғалар қатарындағы жұмыссыздарды зейнетке шығуға дейін жұмыспен қамту көзделген. Ұзақтығы 12 айдан артық емес, ай сайынғы жалақы мөлшерінің 50 пайызы субсидияланады. Бұл бағытта Ұлттық қордан

17 млн теңге қаржы бөлінді, жоспар бойынша 15 адамды жұмыспен қамту көзделген болатын. Бүгінгі күнге дейін 9 жұмыс берушіге, 9 адам жолданды.

– *Жоғарыда айтып өткен ұлттық жобаның негізгі мақсаты не және оның жалағаштықтар игілігін көріп жатыр ма?*

– Ұлттық жобаның негізгі мақсаты – жаңадан жұмыс орындарын ашып, жұмыссыз азаматтарды жұмысқа тарту. Сол арқылы жұмыссыздық деңгейін төмендету. Ол бойынша аудандағы 14 нысанда 77 жұмыс орнын ашу жоспарланып, бүгінге дейін 64 уақытша жұмыс орны ашылған. 3 жоба шеңберінде облыстық басқарма арқылы 6 уақытша жұмыс орны ашылды. Аудан бойынша қазіргі таңда 2 жоба аяқталған. Аудандық оқушылар үйі мен өнер мектебінің құрылысына 7 уақытша жұмыс орнын ашу жоспарланып, меже толығымен орындалды. Ал «Бақдаулет – 57» шаруа қожалығы жанынан сүт тауарлы фермасының құрылысы 2021 жылдың сәуір айында басталған болатын. Бүгінгі күнге дейін онда уақытша 5 жұмыс орны ашылды. Қалған 9 жобаға 59 уақытша жұмыс орны ашылу жоспарланса, бүгінгі күнге дейін 46 жұмыс орны ашылған, ал қалған 7 жұмыс орны ашылу қажет. Жалағаш кентіндегі спорт көшенің құрылысы бойынша 5 жұмыс орны, Ақтөрек жер учаскесіндегі 170 гектарды құрайтын су ұңғымалары мен су жинау тарату көшені құрылысы бойынша 1 жұмыс орны, Аққұм елді мекенінде су тарату жүйесінен аулашлшлік су тарату кеңейту жобасы бойынша 1 жұмыс орнын ашу межеленген. Ал бір жоба бойынша, яғни Еңбек ауылдық округіндегі үш көшенің күрделі жөндеу жұмыстарына 6 уақытша жұмыс орындарының ашылуы тамыз айына жоспарланған.

– *Жыл басынан бері орталықтың жұмыс іздеуші ретінде қанша жас есігін қақты? Олардың қаншасы бүгінге дейін жұмысқа орналасты?*

– Халықты жұмыспен қамту орталығына жұмыс іздеуші ретінде 421 жас хабарласты. Олардың бесеуі әлеуметтікжұмыс орындарына, 38 адам жастар тәжірибесі бойынша, 2 адам ұрпақтар келісімі шарты бойынша, 6 адам алғашқы жұмыс орнымен, 113 адам қоғамдық жұмыстарға және 189 адам мемлекеттік қолдау шараларынсыз тұрақты жұмысқа орналасты. Мұнан бөлек 1 адам қайтарымсыз грантқа ие болды. Жастарды қолдау шараларына байланысты жастар практикасына 29 жасқа дейін оқу орны аяқтағанына 3 жыл өтпеген 219 жасқа барлығы 232,9 млн теңге қаржы қаралған. Ал жаңа бизнес-идеяларды іске асыруға арналған мемлекеттік грантқа қаралған қаржы көлемі 283,2 млн теңгені құрайды. Оның ішінде жастарды қолдауға да басымдық беріледі. Мәселен, жыл аяғына дейін 128 жалағаштық жастың әрқайсысына 400 айлық есептік көрсеткіш көлемінде, яғни 1 млн 225,2 мың теңгеден үлестіру межеленіп отыр. Алдағы уақытта да ауданда жұмыссыздық деңгейін төмендетуге бағытталған Президент тапсырмаларының өз деңгейінде орындалуына тиісті жұмыстар атқарыла береді. Себебі жаңа жұмыс орындарының ашылуы халықтың тұрмыс сапасына тікелей әсер етеді.

– *Сұхбатыңызға рахмет!*

Сұхбаттасқан Кенжетай ҚАЙРАҚБАЕВ

Мамандар не дейді?

Сақтансаң, сақтайды

Адам баласы үшін ең басты байлық денсаулық болса, сол теңдесі жоқ байлығымызға уақытында қарамай жатамыз. Адам ағзасы да өсімдік сияқты қажет кезінде тиісті дәрумендерді беріп, көңіл бөліп, күтімін жасамасаң, өміршеңдігін жоғалтады. Ағзадағы біртіндеп әлсіреп жатқан өзгерістерге мән бермейміз. «Күміс қатын күнде ауру» деп айтпасын деп, болмашы ауруларға дес бермей жүре береміз. Бірақ кез келген ауру сол болмашыдан басталатынын түсінгіміз келмейді. Адам баласының табиғаты қызық қой, «Ауырып ем іздегенше, ауырмайтын жол ізде» дейміз де, өзіміз осы ережеге бағынбаймыз.

дейін 36 адам ем қабылдаған. Қазіргі таңда эпидемиологиялық ахуалдың тұрақтануына байланысты аудандық ауруханадағы КВИ стационар жабылған. Аудандық аурухананың мәліметінше, өңірімізде эпидемиологиялық ахуал күрделенетін болса, 80 төсек орын ашылуға дайын екен. Оның 50-і аурухананың өзінен, 30-ы жұқпалы аурулар бөлімшесінен.

Айта кету керек, жыл басынан бері тұрғындардан 1390 ПТР тест алынып, оның 160-нан «оң» мән анықталған. Бұл жөнінде де тиісті шаралар жасалып, індеттің өршуінің алдын алу жұмыстары жүргізілген.

Естеріңізде болса, былтырғы індет жұқ- тырғандардың басым көпшілігі вирусқа қарсы тұратын иммунитеті жоқ адамдар екені анықталған болатын. Бас дәрігер сол тұста ауруханаға келіп түскен науқастардың дәні екпе қабылдамағандарын жеткізген еді. Енді биылғы індеттің таралуы үлкен қалаларда басталғанымен, жыл басынан бері біздің ауданда да тіркелгенін жоққа жасауға алмаймыз. Толық беті қайтты деуге де ерте. Сондықтан дәрігерлердің сөзіне құлақ түріп, өткен жылдағы өкінішті оқиға- лардың қайталануына жол бермеуіміз керек. Коронавирус инфекциясынан сақтану шаралары және вакцинацияның маңызды- лығы, артықшылығы мен тиімділігі жөнінде ақхалаттылардан түсіндірме жұмыстары ұдайы жүргізіліп келеді. Бұл қоғамда вирус айналымын төмендетеді, үлесін азайтады, вакцина ала алмайтын әлсіз топтардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуге мүмкіндік бе- реді. Сайып келгенде, індетті жұқтырмау, алдын алу тек өзіміздің қолымызда. Жала- ғаш ауданы бойынша эпидемиялық ахуал тұ- рақты, қазіргі таңда облыс «жасыл» аймақта.

Сонымен бірге коронавирус инфекция- сымен және пневмониямен ауырған науқастарды үйде бақылауды ұйымдас- тыру бойынша бастапқы медициналық-са- нитариялық көмек көрсету тарапынан жұ- мысымыз 7 мобильді топ құрылған. Топтың құрамындағы 7 аймақтық жалпы тәжірибелі

дәрігер, 7 аймақтық жалпы тәжірибелі мейір- гер күнделікті бақылау жұмыстарын жүр- гізуде. Жыл басынан бері 106 мобильді шақырту орындалған, сонымен қатар үй жағдайындағы науқастармен ситуациялық орталық қызметкерлері күн сайын байла- нысады, денсаулықтары үнемі бақылауда.

Айта кетейік, былтыр көктемде басталған вакцинациялау жұмыстарының нәтижесінде аудандағы екпе алуға жарамды тұрғындардың барлығы қамтылып, ұжымдық иммунитетті қалыптастыруда жүйелі жұмыстар жасап- ған болатын. Ал өткен жылдың желтоқ- санынан басталған егу жұмыстары әлі күнге дейін жалғасып, бүгінгі күні 13 266 адам ревакцинацияланған. Халықты ва- кцинациялау жұмыстары аудандық емха- наның егу бөлмесінде, жылжымалы меди- циналық көшенмен орталық алаңда және барлық елді мекендерде жүргізілуде.

Аудандық аурухананың мәліметінше, мұндағы қажетті құрал-жабдықтар толы- ғымен дайын. Ауруханада коронавирс ин- фекциясын емдеуге қажетті арнайы аппа- раттарға деген тапшылық жоқ. Мәселен, 14 дана жасанды өкпені желдету аппараты, 2 дана рентген аппараты, 2 дана флюорограф аппараты, 44 дана оттегі концентраторы, 70 дана оттегі баллоны, 149 дана пульсоксиметр, 54 дана бесконтактный термометр, 78 106 дана медицина мамандарына арналған жеке қорғаныш құралдары және дезинфек- циялар, дәрілік заттар мен антибиотик қоры жасақталған.

Не болса да сақтанамыз, ақхалатты- лардың ескертпелерін қатаң орындап, ортақ тәртіпке бағынамыз. Бұл бізге қажырлық өкелмесе, жамандыққа жол ашпайтыны анық. Ауырмай тұрған ағзамыз ауру құрығына түспей тұрғанда өрекет етуі артық өтпейді. Сау кезде алтын жастық жастану арман бол- ғанымен, ауырған адамға алтын төсектің өзі ыңғайсыз.

Нұржамилла АЛМАСҚЫЗЫ

3 ТАНЫМ

Ахан­ның адал­дығы

Қазақ­стан­дағы 1937-1938 жыл­дар­дағы репрес­сия тақырыбын жіті зерттеп, мұрағаттық құжаттармен тыңғылықты бірден-бір жұмыс істеген ғалым, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, Қазақ­стан Ұлт­тық ғылым академиясының академигі Кеңес Нұрпейісовтің өз аузынан Алаш қайраткерлері үшін «саяси репрессия кезеңі нағыз сын сағатына» айналғанын естіген едім.

Осы оттың ортасынан абыройын сақтап, аман шыққан тұлға Ахмет Байтұрсынұлы екенін тарихи мұрағаттық құжаттар айғақтайтынын айтқан еді. Бұл жайтты тәптіштеп сұрағанымда, Кеңес Нұрпейісов ағамыз: «Қан-күйлі репрессия тепкісін көрген жандарды кінәлай алмаймын. Ал жеке ісін қарап отырып, қайран қалғаным, Ахмет Байтұрсынұлы ешкімді сатпаған жауапкершілікті тек өзінің мойнына алған. Ол кезде Ахан патша түрмесін көріп, өмірдің ащысы мен тұщысын татқан, шыныққан, шыңдалған. Басқалары мұндай мектептен өтіп, шынықпаған еді» – деген болатын. Кейін тура осы ойларын Кеңес Нұрпейісов кезінде «Қазақстан» ұлттық арнасынан шыққан жазушы Жұмабай Шаштайұлының «Үзеңгі жолдас» хабарына берген сұхбатында да айтқан-ды.

Иә, Алаш қайраткерлерінің андысын баққан кеңестік билік алаш элитасын өзіне қарсы тұрған ықпалды әрі қауіпті күш ретінде бағалап, ақыры есеп айырысу қажет, оппоненттерін түп-тамырынан шауып тастау керек деп шешеді. 1926-1927 жылдардан бастап репрессиялық шараларды қолға алған олар, 1930 жылғы 4 сәуірдегі ОГПУ (Біріккен Мемлекеттік саяси басқарма) алқасының шешімімен Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейхан, Міржақып Дулатұлы бастаған қырыққа жуық Алаш зиялысын түрлі мерзімге түрмелерге және концлагерлерге қамап, жер аударды және басқа да жазаларға кеседі.

1932 жылғы 20 сәуірдегі ОГПУ «үштігінің» үкімімен жиырмадан астам Алаш зиялысы бес жылға Ресейдің Воронеж облысына жер аударылды. Ал алашшыл жастың бірқатары ағаларының ақылын тыңдап, Алаш идеологиясынан бас тартатындарының ресми түрде мүлмдей отырып, ұлт мүддесін коммунистік партия қатарында жүріп қорғауға тырысты. М.Жұмабаев, М.Әуезов және Ә.Ермеков осы жолды тандағанмен де ОГПУ-дың тепкісін көрді. Өкінішке қарай, М.Дулатов, Ж.Аймауытов, Д.Әділов, Ә.Байділдин, А.Юсупов және басқа бірқатар Алаш зиялысы ату жазасына кесілді немесе абақтыда көз жұмды.

1920 жылы Ахмет Байтұрсынұлы, Жүсіпбек Аймауытұлы және Мұхтар Әуезов коммунистік партия қатарына бекерден-бекер өткен жоқ. Осы уақыттың талмауыр талабын тап басқан Әлихан Бөкейхан қазақ халқын және танылып қалған алашордашыларды аман сақтау үшін «көзге түспеген жастар тезірек міндетті түрде коммунистік партияға өтуі керек» деген ұстанымын білдіреді.

Алаш жұртының қамы үшін айла мен тығырықтан шығар амал іздеген олар оттан да, судан да тайсалмады. Айталық, Алаш идеясын толыққанды жүзеге асыруда большевиктерден жеңіліс тапқанымен, таулар шағылып, тауандары қайта қойған жоқ. Қайта қайраттана, ширғаға түсті. Өз елінің тарихын жақсы біліп қана қоймай, туған топырағының сүйемдей жері көрші мемлекеттердің құзырына өтіп кетпес үшін бар білігі мен батылдығын

жұмсаған Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейхан, Әлімхан Ермеков және Мұхаметжан Сералиндер қазақ ұлтының бірлігімен қатар, жерінің де тұтастығын сақтап қалды. Кеңес өкіметінің көсемі Ленин бұл ретте бір жағынан әділдікке, бір жағынан саясатқа салып, қазақ зиялыларының ығына жығылды. Нәтижесінде бұрын Ресейдің құрамына өтіп кеткен жерлер Қазақстанға қайтарылып, тарихи әділеттілік орнады.

Академик Кеңес Нұрпейісов айтқандай, патша өкіметінің отралау саясатына қарсы революциялық күреске қатысқан ағартушы, ақын, публицист, ғалым-түрколог Ахмет Байтұрсынұлы – ерте жазықты болған жанның бірі. Айталық, 1907-1909 жылдары Қарқаралы, Семей түрмелерінде тұтқын­да болды. 1910 жылы ақпанда Орынборға екі жылға жер аударылған, онда 1912 жылдың аяғына дейін саяси бақылауда өмір сүрген.

Жүрген жерінде Ахмет Байтұрсынұлы патша өкіметіне қарсы насихатпен үздіксіз айналысады, отаршылдық қанауда қалған халықтың санасын оятуға жанын салады.

Онда патшадан 1) діни сенімге қысым жасауды тоқтату; 2) қазақ тілінде оқыту, интернат, пансионат, жоғары оқу орындары жайлы; 3) қазақ тілінде газет шығару; 4) переселендердің көшіп келуін тоқтатып, жерді қазақтың деп жариялау; 5) қазақтарды атамекен қоныстарынан көшіруді тоқтату; 6) «Дала ережелерін» өзгерту; 7) болыстық кеңселер мен халықтық соттарды істі қазақша жүргізу, өтініштерді қазақ тілінде қабылдау правосын қалпына келтіру, 8) сот ісін қазақша жүргізу; 9) бастықтар мен урядниктер санын қысқарту; 10) генерал-губернатор билігімен жер аударуды тоқтату; 11) Жоғары үкіметте қазақ депутаттарының болуын талап етеді.

Төңкеріс басып-жаншылған 1907 жылы өкімет Аханды Қарқаралы түрмесіне отырғызды. Кейін босатқанымен, бұрыннан ұйымдасқан астыртын топты қатаң бақылауға алған патша итаршылары 1909 жылы Ахмет Байтұрсынұлын, Әлихан Бөкейханды, Міржақып Дулатұлын, тағы да үш жолдасымен бірге Семей түрмесіне қамап, 1910 жылы 21 ақпанда қазақ жерінде тұруға екі жылға тыйым салып, жер аударды. Ахмет Байтұрсынұлы сол жылы Омбыға, 1913 жылы Орынборға келеді.

1919 жылы «Алаш» партиясы басшыларының бірі болған Ахмет Байтұрсынұлы онымен байланысын үзеді. Бұған В.И.Ленин көп қойған амнистия («Алаш» партиясында болғандарға көшірім жасау) мен Ә.Жанкелдиннің тікелей ықпалы да тиісе керек. Сөйтіп ол 1919 жылғы 24 шілдедегі РСФСР Совнаркомының қаулысы бойынша Қазақ өлкелік әскери-революциялық советіне мүше болып кіреді, коммунистік партия қатарына өтіп, қызу еңбек ете бастайды.

Алайда 1929 жылы қамауға алынған қазақ зиялыларының ішінде «рухани көсем» Ахмет Байтұрсынұлы да болды. Өзі Архангельскіге, әйелі Бадрисафа (Александра) мен қызы

Шолпан Томскіге жер аударылады. Оған М.Горький Қызыл Крест арқылы көмектесіп, Ахметті 1934 жылы айдаудан босаттырады. Ол әуелі Батыс Сібір өлкесіне, сонан соң Алматыға келеді. Ұзақ уақыт жұмыссыз қалып, әзер деп қызметке орналасқан халық перзенті 1937 жылғы 9 қарашада сталиндік репрессияның қанды пышағына ілігеді. Бүгінде Алаш қайраткерлерін қуғын-сүргінге ұшыратқан 1937-1938 жылдардың ызғарлы лөбі ескен сұрапыл зұлматтың зардабы мен салдары қандай болғаны тарихтан белгілі. Яғни тарихи неубеттің қазіргі жаңа буын, жас ұрпаққа берер сабағы тұрасында ойлану қажеттігі туындайды. Атап айтқанда, сол аға буынның қабырғасын қайыстырып, іргесін сөуге қауіп тудырған зауалдың өңдігі уақытта алдын алу, оның әлеуметтік зардаптарынан арылу жайы тұр. Осы тұрғыда өткен ғасырдың 1937 жылдары бетке ұстар ұлт зиялыларын саяси қуғын-сүргінге ұшыратқан қоғамның қайшылықты қарекетін таразылау, тарихи жадыны жаңғырту қажеттілігі туындайды.

Әрине 1937 жылдары кеңестік тоталитарлық жүйе жүргізген солақай саясаттың ауыр зардаптарын арқалаған азаматтар мен сол жылда құрбан болған Алаш зиялыларымен қатар, бір ғана репрессия салдарынан қазаға ұшыраған қазақстандықтардың жалпы саны 25 мың адамнан асып жығылады. Сонымен қатар жұымдастырудың сұмдық салдарынан 1,5 миллионға жуық қазақ көз жұмды. 1930-1932 жылдары 1,5 миллион қазақ КСРО-дан шет елдерге біржола көшіп кетті.

1930 жылы Республикада 5 миллион 873 мың адам тұратын, бұл осында көшірілгендердің жалпы санымен бірдей делік. 1933 жылға қарай халықтың саны 2 миллион 493 мың адам ғана болды. Ал 1937-1938 жылдардағы қуғын-сүргіннен бастап Сталин дүниеден өткенге дейінгі аралықта Қазақстанда 103 мың адам саяси айып тағылу арқылы сотталса, оның жоғарыда айтып көткендей 4/1 «ОГПУ» – НКВД үштіктері» үкімімен, сот үкімімен атылған. Осы отызыншы жылдардың жуан ортасындағы Алаш зиялылары итжеккенге айдалып, атылмас бұрын қандай қоғамдық-саяси және психологиялық қыспаққа ұшырағандығына нақты тарихи құжаттармен таныса отырып, көз жеткізуге болады.

Осы ретте азалы тарихымызға бас ие отырып, құрбан болған аяулы азаматтар рухына тағзым етіп, өткенімізге сауап, салауат айту парызымыз дегенімен, дәл мұндай жағдайлардағы шет елдердің озық тәжірибесінен үлгі алу қажеттігі туындайды.

Айталық, сол кездегі кеңестік жүйенің ықпалында болған Моңғолия мемлекеті кеңестік репрессияның ар-

тынша-ақ оны өз елдерінде қайталаған болатын. Кейіннен Моңғолия басшылығы бұл солақай саясаты үшін халқынан көшірім сұрап, құрбан болғандар мен азап шеккендердің ұрпақтарына өтемақы төледі. Бұл жайт тұрасында оның күзгерлері, бүгінде сол жақтан атажұртқа қоныс аударған ағайынның айтары баршылық. Осы сынды азалы тарихымыздың қасіретті беттерін парақтағанда әлі алда атқарар істердің көп екеніне көз жетеді.

Енді осы отызыншы жылдардың бел ортасындағы Алаш зиялылары итжеккенге айдалып, атылмас бұрын қандай қоғамдық-саяси және психологиялық қыспаққа ұшырағанына нақты тарихи құжаттармен таныса отырып, көз жіберіп көрсек. Өйткені дәл сол уақытта қалыптасқан саяси ахуалдың зілмауыр салмағы тек Алаш элитасын ғана емес, тұтастай қазақ ұлтын жаныштады.

Әрине бүгін біз сол кездегі заманның ығымен кезінде алашшыл азаматтарға қара күйе жаққан адамдарды айыптай алмаймыз. Оның әлі еділ бағасын беретін уақытты төрешілікке қалдырамыз. Дегенмен құжаттың аты құжат. Әсіресе қазақ тарихында өзіндік орны ғана емес, тағылымы зор саналатын Алаш қозғалысына, оның қайраткерлеріне қатысты мәселелердің күнгейі мен көлеңкесінің барлық қырын қамтитын құжаттарды рухани айналымға шығару – міндетіміз.

Жалпы кезінде биік мінбелерде сөйлеген немесе мерзімді басылм беттерінде жарық көрген негізсіз сындарды авторлары өз еріктерімен айтты ма, әлде әлдебіреулердің нұсқауы немесе қысымы арқылы жүзеге асырды ма дегенге сол құжаттардың өздері жауап беріп тұрғандай. Бұл жағын, яғни мәселенің ақ-қарасын таразылауды зерделі оқырманның өзіне қалдырық. Ал коммунистердің қызыл қырғын мен азапты сургінді қалайша қаныпезерлікпен жүргізуге деген шамадан тыс бөлсенділіктеріне құжаттар айғақ болары анық.

Сонымен тек қазақ халқының ғана емес, бүкіл адамзатқа ауыр қасірет алып келген жиырмасыншы ғасырдың басында ұлттық идея өзінің рухани және әлеуметтік эволюциясының барысында «Алаш» идеясы түрінде көріңді.

Сөз басында айтқандай, тарих ғылымының докторы, профессор, Мемлекеттік сыйлықтың лауреаты, Қазақстан Ұлттық ғылым академиясының академигі Кеңес Нұрпейісов айтқандай, Ахмет Байтұрсынұлы ұлт ұстазы, ағартушы, ақын, публицист, ғалым-түрколог қана емес, ең алдымен, өз ұлтының адал ұлы бола білді.

Болатбек ТӨЛЕПБЕРГЕН,
философия ғылымдарының кандидаты

Дәстүр

Қырық серкеш

Бұл дәстүр бәсіреге ұқсас. Бірақ тек қыздан туған жиендердің құрметіне жасалады. Қазіргі таңда байырғы қалпын, құндылығын еш өзгеріссіз сақтап қалды дегенімізбен, ұмытылып кетті дей алмаймыз. Өйткені кей өңірлерде жиенге тиісті сыбағасын атау салты әлі күнге күшінде. Жиен мен нағашының арасындағы қарым-қатынас, осы дәстүр толығымен көрініс тапқан, ел аузында сақталған мына бір аңыз әңгімеге назар салсақ...

Ертеде Майқы бидің Сімет деген жиені болған деседі. Бір жолы ол нағашысына барып:

– Нағашы ата, мына жиырма ешкіңіздің келер жылы онының төлін беріңіз, – депті.

Сонда Майқы би:

– Жоқ, жиенжаң, саған жартысын бере алмаймын. Себебі келер жылы көнже нағашың үйленгелі отыр. Егер мақұл көрсен, келер жылы туылған еркек лақтар түгел сенікі болсын да, еркек лақ тумаса, маған өкпелеме, – депті.

Осылайша бір жыл өте шығыпты. Қызығын қараңыз, уақыты келгенде жиені барса, нағашысының жиырма ешкісі түгел егізден қырық еркек лақ тауыпты. Жиен немере уағдаласқандай қырық серкеш айдап қайтыпты. Ел аузындағы «40 серкеші бар» деген сөз осыдан қалса керекті.

Қазақ тұрмысында «жиенқұрық» «көгентүп» деген де дәстүрлер бар. Бұлар да осы жиенге байланысты. Яғни нағашы жұртына келген жиен бала нағашысынан қалаған нәрсесін алуға, ал нағашысы жиен баланы құрметтеп күтуге, қалауын қарсылықсыз орындауы міндетті. Нағашы жұртына үлкендермен еріп келген жиен немереге бұзау, құлын, қозы-лақ атау екі елдің де, нағашы мен жиеннің де арасын жақындатып, бір-біріне деген құрмет пен сыйластығын нығайтады.

Дайындаған Нұр НАУАН

Жарқын бейнесі жадымызда

әңгімелесіп, бір жасап қалатын. Сағыныштан сарғайған естеліктер ғана мұндайда дем береді. Алланың ісіне амал жоқ, қаржы жүйесіндегі қатар дос, әріптестері жасаған еңбек жолын ерқашан ұлықтап жүр. Осының орны бөлек асыл азаматтың өмірден кеткені өкінішті.

Суфханберді Мұхтарұлы өмірдің бейнетін де, зейнетін де көрді. Әлі де көруге тиіс қызығы көп болатын. Өткен күннің елесімен бірге еске алудан басқа шара жоқ, ажалға қарсы тұра алмайсың. Ақжарқын досымыз арудың ауырталпағын аз тарады. Жаратушының сүйген құлына сыяқты үйіп-тегіп беретіні жанымызға жұбансы. Науқастанып қалғанда жан жары Ләйла қандымен су сепкен қарлығаштай ерқашан қасынан табылып, қамқорлығын аямады.

Ақкөңіл адал едің аңқылдаған,
Ешқашан кісі көңілің қалдырмаған.
Өкметті тосын аял арамыздан.
Көуденде кетті-ау арман айтылмаған.
Алла иман нұрын төгіп, жатқан жерін жайлы, топырағын торқа болсын!
Сенің жарқын жүзінді біз ешқашан естен шығармаймыз. Артта қалған ұрпағы балалары мен немерелеріне Алла ұзақ ғұмыр берсін!

Сағынышпен еске алушы досы,
сыныптасы Қайнар Қосанов

Жұлдыздай жарқ еткен жасын ғұмыр

Өткен жылдың жаз мезгілі талай жанның жанын жылытып, жүзін жадыратқанымен, Сәдуа-новтар отбасы үшін қақаған қатқыл аядаы күндерді алып келді. Дәл шілдегі шілденің соңғы күні ауданда қанша жыл абыройлы қызметте болған Досжан Ғалымжанұлының өмірі қиылып, ата-ана бауыр өті баласынан, бауырлары арқасүйер ағасынан, жұбайы мен балалары шаңырақтың тірегінен айырылды. Содан бері Досжанның отбасына күннің жылуы сөзілмей, балалары сәби көңілмен есікке еңдеуден келеді. Әттен, бірақ өткен күн оралар ма?!

Досжан Ғалымжанұлы 1981 жылы 5 маусымда Жалағаш кентінде дүниеге келді. Аудан орталығындағы Ш.Ермежановтың атындағы №249 орта мектепте орта білім алды. Мектеп қабырғасынан-ақ елден ерек, елгезек болатын. 1998-2002 жылдары Қорқыт ата атындағы Қызылорда мемлекеттік университетіне оқуға түсіп, “Экономист-қаржыгер” мамандығын алып шықты. Алғашқы еңбек жолын 2003 жылы Жалағаш ауданының статистика басқармасының маманы-статисті лауазымынан бастады. 2007 жылдан бастап өмірінің соңына дейін Жалағаш ауданының кірістер басқармасында бас маман қызметін абыроймен атқарып келді. Жұмысқа деген жауапкершілігінің нәтижесінде қанша жыл тәжірибе жинады. Қызметте жүрген жылдары ауданымыздың әлеуметтік-экономикалық дамуы жолында қалжырлы еңбек етті. Ел мүддесі үшін мақсат-мұратын ала жетелеп, қызметін адал атқара білді. Еңбегі еленіп, бірнеше рет аудан әкімінің, ҚР Қаржы министрлігі мемлекеттік кірістер комитетінің, сол кездегі «Nur Otan» партиясының, облыстық кірістер департаментінің, аудандық салық басқармасының алғыс хаттарымен марапатталды.

Енді міне, жан баламыздың бұл дүниеден қоштасқанына да жыл өтті. Қамшының сабындай өмірде көз келген адамның істеген ісі, қайырлы амалдары мен жасаған жақсылығы ғана есте қалады. Бойынан еркек байқалатын азаматқа тән мәрттігі, адамгершілігі, ақжарқын бейнесі, адамдық болмысы оны өзгеден ерек етіп тұратын. Әсіресе бауыр өті баламыздың бізге – ата-анасына, бауырына, өмірлік жары мен балаларына деген қамқорлығы жанымызды жадыратушы еді. Досжан баламыз көзі тірісінде жанына жуыған жанның бәріне қолұшын беруді, бауырларына ағалық ақылын айтып, балаларына асқар тау өке болуды азаматтық парыз санаушы еді. Аз өмірінде өмірлік жарымен бірге бес перзент тәрбиелеп өсірді. Жақынымыздың келімес сапарға аттанғанына жыл өткенімен, қабырғамыз қайысып, көңіліміз орта күнде жүрміз. Бірақ Алланың ісіне күпірлік қылмауға тырысамыз. Жаратқанның жарлығы жетсе, пенденің қолынан келетін шара жоқ қой. Біздің қолымыздан келетіні тек қол жапыр, құран бағыштау ғана.

Көре алмай тіршіліктің көп қызығын,
Тәтті алмай бұл өмірдің төзтілігін.
Жарқырап келе жатқан жұлдызым ең,
Әттен-ай, ерте сенді-ау от-ғұмырын.

Баламыз Досжан Ғалымжанұлының жылдық асы 30 шілде күні. Жалағаш кенті М.Шәменов көшесі №41 үйде, сағат 11.00-де өтетінін ағайын-туыс, дос-жаран, құда-жекежатқа хабарлаймыз.

Еске алушылар өке-шешесі, жұбайы, балалары мен бауырлары

Тәрбие – тал бесіктен

Ұлт келешегі – дені сау ұрпақ

Биыл – балалар жылы. Жыл орта шенінен өнді асқанымен, жыл басынан бері қанша жүйелі жұмыстар жасалды бұл тұрғыда. Ең әуелі биылғы жылдың жемісі – балалар әдебиетіне, оның дамуына, көнжелеп қалмауына назар аударылып, осы мөлдір әлемге қаламымен саяхат жасайтың, бала жанын ақ параққа айнытпай түсіретін ақын-жазушылардың шығармалары насихатталуда. Қысқасы балалар әдебиеті осы жылы қолдаусыз қалған жоқ.

Нұржамала АЛМАСҚЫЗЫ

ТҰМА

балалар шығармашылығына арналған бет

ҚҰРАҚТАЙ БАЛҒЫН, БҰЛАҚТАЙ МӨЛДІР

Біздің басылым бұдан бұрын Балалар жылына орай балалар шығармашылығын қолдау мақсатында «Тұма» айдарын ашып, онда жергілікті жас ақындардың бір топ өлеңдерін жариялап, қауырсын қалам иелерінің балауса жырларын оқырмандарға паш еткен еді. 1 маусым – балалар күніне орай «Тұма» айдарының кезекті нөмірінде балалар шығармашылығына қалам тербеп жүрген ақын, жерлесіміз, Қазақстан Жазушылар Одағының мүшесі Қуат Ахетовтің кішкентай балақайларға арналып жазылған бір топ өлеңдерін де жарияладық. Бұл жолы балалар әдебиетінің өкілі, ақын Адырбек Сопбеков ағамыздың бірқатар өлеңін жариялауды жөн санадық. Қарымды қаламгер шығармалары жас жеткіншектерге керемет көңіл-күй сыйлайтыны сөзсіз.

Біз – бақытты баламыз

Отан – біздің панамыз,
Оқып білім аламыз.
Қалқорына бөленген,
Біз – бақытты баламыз.

Шалқып жатса даламыз,
Қандай әсем қаламыз.
Байлығы мол елі бар,
Біз – бақытты баламыз.

Айналаңа қараңыз,
Кереметін санаңыз.
Қандай тажап еліміз,
Біз – бақытты баламыз.

Мейлі қашық арамиз,
Айға да ұшып барамыз.
Жарқын біздің болашақ,
Біз – бақытты баламыз.

Мату-тәтті тұрамыз,
Бәрін жақсы ұламыз.
Өміріміз көңілді,
Біз – бақытты баламыз.

Сурет сабағында

Білемек болып «талант кім?»,
Абай сурет салдырды.
Ең соңында сабақтың,
Дәптерлерін алдырды.

Тексерілмей қалмаған,
Дәптер де жоқ қараса.
Мұрат сурет салмаған,
Дәптер беті тап-таза.

– Неге сурет салмадың? –
Дегі ағай Мұратқа.

– Абай, сурет салғанмын, –
Дегі Мұрат бірақ та.

– Қайда салған суретің? –
Сұрады абай қысып тым.
– Сап ем, – дегі ол, – суретін,
Шұжық, пенен мысықтың.

Көргім сосын қызықты,
Рас, абай осыным.
Жеп алды да шұжықты,
Қашып кетті мысығым!

Менің атам

Атам ұста білемін,
Сом генелі, бөрікті.
Сыбанып ап білегін,
Басып жатыр көрікті.

Үлкен төс тұр қасында,
Балға қолдан түспейді.
Менің атам осында,
Көп нәрсені істейді.

Кетпен, айыр, тырманы,
Тракторға соқаны,
Әп-әдемі арбаны,
Атам қолдан соғады.

Кішкентайлау болғанмен,
Атама келді ұқсағым.
Үйреніп ап одан мен,
Қоларбаны жасадым.

Ақ самаурын

Көкем менің – қауыршы,
Атам менің – егінші.
Апам менің – сауыншы,
Жеңгем менің – тігінші.

Үйде өзін қаламын,
Болды оқылып сабағым.
Сексеуілді аламын,
Тұтатамын самаурын.

Жұмыс бітті біртіндеп,
Сұрттім еден, айнаны.
Екі ығы бүлкілдеп,
Ақ самаурын қайнады.

Дастарханда дәрі сай,
Не керекті толтырдым.
Енді әжеме қызыл шәй,
Құйып беріп отырмын.

Болды енді дәрі жөн,
Қантты шайға салады.
Мерлеп-тепшіп ақ әжем,
Ертегіні соғады.

Көбелек

Ақ көбелек, көк көбелек,
Ұшып қонған көп көбелек.

Жалт бергенде топ көбелек,
Талаба алмайсың, жоқ көбелек.

Көкке қонса көк гүл деісің,
Ұстап алмай түк білмейсің.

Аққа қонса ақ гүл деісің,
Аумады екен нақ бір деісің.

Қызыл, сары, жасылдан да,
Түл дерсің бір асылың да.

Әр гүлге бір алаңдайсың,
Ажыратып ала алмайсың.

Нөсер

Трес-тірес қағысқан,
Бұлттар үлкен аймақты ап,
Шыға келді батыстан,
Ақ тайлақтай ойнақтап.

Түйіліп кеп қабағы,
Қаптап алды аспанды.
Сатырлатып даланы,
Аппақ нөсер басталды.

Үй үстінен аунады,
Тамшы жерге секірді.
Менің апам ауланы,
Жуып жүрген секілді.

Су дегенің сүмектеп,
Сорғалайды тамшылап.
Шыбық атты біз ерттеп,
Шауып кеттік қамшылап.

Шаңын жуды ілезде,
Діріл қаққан жапырақ,
Ойдым жерге бір кезде,
Көшік тұрды жалтырап.

Құйып-құйып төкті де,
Нөсер демде басылды.
Алыстап бұлт кетті де,
Күннің көзі ашылды.

Жердің шаңын басқанда,
Дала қайта кінді.
Қызыл-жасыл аспанда,
Кемпірқосақ иілді.

Беттідайындаған Бақыткүл Тәшкенбаева

Меншік иесі:

жауапкершілігі
шектелуі серіктестігі

Бас директор
Аманжол ОҒАРБАЕВ

Жалағаш аудандық
“Жалағаш жаршысы” газетінің редакциясы

Бас редактор
Кенжетай ҚАЙРАҚБАЕВ

Телефондар:
Бас директор - 8(7242) 70-00-36
Бас редактор - 32-0-41
Бас редактордың орынбасары,
жауапты хатшы,
бөлімдер - 31-5-75

Газет Қазақстан Республикасы Ақпарат және коммуникациялар министрілігінің Ақпарат қорыменгіне 16 сәуір 2019 жылы қайта тіркеліп, №17662-Г куәлігі берілген.
“Жалағаш жаршысы” аудандық газеті ҚР СТ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015) “Сапа менеджменті жүйелері” талаптарына сәйкес KZ.4310318.07.03.01178 нөмірімен сертификатталған.
Газет әр аптаның сейсенбі, сенбі күндері шығады.
Қолжазбалар өңделеді және кері қайтарылмайды.
Жеке авторлардың пікірі редакцияның
түпкілікті көзқарасын білдірмейді.
Жарнама мазмұнына жарнама беруші жауапты.

Газет редакцияның компьютер орталығында
теріліп, беттеліп, «ASU» баспа үйі ЖШС
сенімгерлік басқаруындағы «Сыр медиа» ЖШС
баспаханасында басылды.
Тел.: 8(7242) 40-06-68.
Газеттің таралымы бойынша
31-5-75 немесе 8 (7242) 70-14-08
телефон нөміріне хабарласуға болады.

Таралымы 3075 Тапсырыс № 1222